

Opšta politika revizije Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

UVOD	2
1.Definicija revizije	3
2.Principi opšte politike revizije	3
3.Vrste revizija.....	4
3.1. Redovne revizije	4
3.2. Velike revizije	5
3.3. Neplanirane revizije	6
4.Učestalost revizije podataka	7
5.Analiza revizija	8

UVOD

Ovim dokumentom definiše se opšta politika revizije Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Agencija), koja obuhvata principe i vrste revizija, njihove uzroke te načine diseminacije revidiranih podataka i informisanja korisnika. Cilj ovih smjernica jeste utvrditi jasna načela i pravila revizije podataka u Agenciji.

Budući da korisnici statističkih podataka s jedne strane zahtijevaju što novije informacije, a s druge preciznije i pouzdanije statistike, službena statistika se često nalazi pred izazovom usklađivanja pravovremenosti i tačnosti. Ova dva aspekta predstavljaju osnovne principe Koda prakse evropske statistike (CoP), kojima se rukovode statističke institucije prilikom diseminacije statističkih rezultata.

U nastojanju da ispune ove zahtjeve, statističke institucije teže obezbijediti podatke koji su istovremeno pravovremeni i što tačniji, iako su svjesne brojnih izazova koji prate taj proces. Statistički podaci su podložni promjenama, te je upravo zbog toga od ključne važnosti provoditi revizije podataka kako bi se korisnicima osigurala blagovremene, ali prije svega tačne i pouzdane informacije. Zaposlenici statističkih institucija ulažu značajan trud i vrijeme u ispunjavanje ovih zahtjeva kvaliteta.

Kako bi se podaci korisnicima učinili dostupnim u najkraćem roku, prvi rezultati se često objavljuju uz određeni stepen nesigurnosti. Prvi rezultati se izračunavaju i objavljuju za različite statističke domene (npr. statistiku obrazovanja) na osnovu nepotpunih izvora podataka. Kako se baza podataka vremenom dopunjava i poboljšava, prvi rezultati se kroz proces revizije zamjenjuju konačnim podacima višeg kvaliteta. Statistički podaci se takođe mogu revidirati usljed metodoloških ili konceptualnih promjena. Ove revizije služe osiguravanju kvaliteta i osavremenjavanju statistika, kako bi bile usklađene s međunarodnim standardima, promijenjenim okvirnim uslovima i potrebama korisnika.

Iz perspektive zvanične statistike, objavljena opšta politika revizija doprinosi većoj transparentnosti i razumljivosti revizionih postupaka za korisnike izvan statističkog sistema, čime se jača povjerenje u zvaničnu statistiku i unapređuje njena upotrebljivost. Statistika teži da korisnicima u svakom trenutku pruži informacije najvišeg kvaliteta, zbog čega politika revizija predstavlja važan element komunikacije sa korisnicima zvanične statistike. Pravovremenost i tačnost, kao i pouzdanost i pouzdanost, predstavljaju temeljne principe zvanične statistike u kontekstu kvaliteta podataka. Revizije predstavljaju jedan od ključnih mehanizama za pravovremeno zadovoljavanje potreba korisnika za tačnim i pouzdanim informacijama.

1. Definicija revizije

Revizija se, u najširem smislu, definiše kao svaka naknadna promjena vrijednosti već objavljenih statističkih podataka.

Osnovna svrha revizije statističkih podataka jeste unapređenje njihovog kvaliteta. Revizije se provode radi uključivanja novih i poboljšanih izvora podataka i informacija, unapređenja statističkih metodologija i metoda koje se primjenjuju u proizvodnji statistike, kao i radi usklađivanja sa metodološkim izmjenama ili ispravljanja uočenih nedostataka u izvornim podacima.

Ovaj dokument ne obuhvata postupke neplaniranih revizija koje nastaju kao posljedica grešaka u procesu diseminacije, niti grešaka koje mogu nastati tokom obrade, izračunavanja ili kompilacije statističkih podataka. Ova pitanja detaljnije su obrađena u dokumentu Strategija diseminacije Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine.

2. Principi opšte politike revizije

Bez obzira na razlike između pojedinih statističkih oblasti i vrsta revizija, moguće je utvrditi opšte kriterijume koje opšta politika revizija mora ispunjavati, a koji su zasnovani na standardima utvrđenim u Kodeksu prakse evropske statistike. Prema Kodeksu prakse evropske statistike, načela koja se neposredno odnose na revizije su:

- **Princip 6.** Nepristrasnost i objektivnost – indikator 6.6: Javnost se blagovremeno obavještava o značajnijim metodološkim promjenama ili revizijama prije objavljivanja podataka;
- **Princip 8.** Odgovarajuće statističke procedure – indikator 8.6: Revizije se provode na osnovu standardizovanih, dobro utemeljenih i transparentnih procedura;
- **Princip 12.** Tačnost i pouzdanost – indikator 12.3: Revizije se redovno analiziraju radi unapređenja statističkih procesa.

U skladu sa navedenim principima i primjenom opšte politike revizija, Agencija se obavezuje da će:

- osigurati da opšti kriterijumi koji uređuju reviziju statističkih podataka budu javno dostupni svim korisnicima;

- politikom revizija jasno definisati specifične principe koji se primjenjuju u zavisnosti od vrste revizije (redovne, velike i neplanirane);
- osigurati da svi revidirani rezultati budu diseminirani i na jasan način objašnjeni javnosti;
- u slučaju provođenja velikih revizija, osigurati da revidirani podaci budu praćeni dodatnim informacijama koje korisnicima pomažu u razumijevanju i pravilnom tumačenju rezultata;
- u slučajevima kada je reviziju moguće unaprijed predvidjeti (npr. usljed metodoloških promjena), blagovremeno obavijestiti korisnike prije njene provedbe;
- osigurati da se svaka ispravka greške, bez obzira na njen uzrok i prirodu, dokumentuje i što je prije moguće učini dostupnom korisnicima;
- redovno provoditi analize revizija s ciljem unapređenja procesa **proizvodnje statističkih podataka**.

3. Vrste revizija

Opšta politika revizije Agencije razlikuje sljedeće vrste revizija:

- redovne revizije,
- velike revizije,
- neplanirane revizije.

3.1. Redovne revizije

Redovne revizije su planirane revizije objavljenih podataka koje se najčešće sprovode radi uključivanja novih i potpunijih podataka i informacija.

Redovne revizije se obično sprovode u mjesečnoj, kvartalnoj ili godišnjoj periodici. Statistički podaci koji se mogu redovno revidirati su prethodni i procijenjeni podaci. Konačni statistički podaci nisu podložni redovnim revizijama.

3.1.1. Razlozi za sprovođenje redovnih revizija

Mogući razlozi za sprovođenje redovnih revizija su:

- poboljšanje već diseminiranih podataka zbog dostupnosti novih, potpunijih podataka;
- usklađivanje podataka na različitim nivoima agregacije;
- usklađivanje podataka različite učestalosti prikupljanja i objavljivanja;
- uključivanje revidiranih ili dodavanje novih izvornih podataka u izračunavanje sezonski prilagođenih vremenskih serija.

3.1.2. Diseminacija statističkih podataka podložnih redovnim revizijama

Redovne revizije statističkih podataka objavljuju se na web-sajtu Agencije prema rasporedu koji se definiše u godišnjem Planu rada. Korisnicima je početkom godine dostupan Kalendar publikovanja za cijelu godinu u kome su saopštenja jasno naslovljena da se radi o prethodnim ili procijenjenim podacima. Konačni podaci se diseminiraju bez posebne oznake.

U metodološkim objašnjenjima i tabelarnim i grafičkim prikazima podataka objavljenim u elektronskim ili štampanim publikacijama Agencije, jasno je naznačeno da li se radi o procijenjenim, prethodnim ili revidiranim podacima.

3.2. Velike revizije

Velike revizije su planirane i značajne izmjene već objavljenih statističkih podataka koje se sprovode u većim vremenskim intervalima i to najčešće kao način usklađivanja sa metodološkim poboljšanjima.

S obzirom da često imaju uticaj na više statističkih domena i duže vremenske serije, u toku ovih revizija vrše se preračuni prošlih serija podataka kako bi se uključile nove, poboljšane informacije.

3.2.1. Razlozi za sprovođenje velikih revizija

Velike revizije sprovode se najčešće zbog:

- metodoloških poboljšanja i promjena u metodama proizvodnje statističkih podataka;
- poboljšanja podataka radi dostupnosti novih izvora podataka ili novih podataka koji se prikupljaju u dužoj periodici;
- promjena bazne godine za izračunavanje indeksa;
- ažuriranja sistema ponderisanja;
- promjena u metodama prikupljanja, obrade ili analize statističkih podataka;
- usaglašavanja sa izmjenama legislative.

3.2.2. Diseminacija statističkih podataka podložnih velikim revizijama

Velike revizije najavljuju se unaprijed putem informacija objavljenih na web-stranici Agencije i u Kalendaru publikovanja, i to najmanje mjesec dana prije utvrđenog datuma objavljivanja revidiranih podataka.

U okviru najave revizije, korisnicima se pružaju jasne i transparentne informacije o razlozima njenog provođenja, obuhvatu i vrsti revidiranih vremenskih serija podataka, kao i o planiranom roku objavljivanja. Svi revidirani podaci moraju biti jasno označeni u svim statističkim saopštenjima i publikacijama, te praćeni objašnjenjima o načinu i razlozima provođenja revizije, kao i o njenom uticaju na rezultate.

3.3. Neplanirane revizije

Neplanirane revizije predstavljaju vanredne izmjene već objavljenih statističkih podataka i ne spadaju u uobičajeni tok redovnog statističkog procesa. Provede se isključivo kao posljedica nepredviđenih događaja ili okolnosti na koje unaprijed nije bilo moguće uticati.

Učestalo provođenje neplaniranih revizija može narušiti povjerenje korisnika u kvalitet statističkih podataka. Zbog toga je od izuzetne važnosti da se, prije njihove provedbe, detaljno analizira obim i uticaj planiranih izmjena na kvalitet, pravilnu upotrebu i razumijevanje ranije objavljenih podataka.

3.3.1. Razlozi za sprovođenje neplaniranih revizija

Neplanirane revizije se sprovode rijetko i to kada se nakon objavljivanja statističkih podataka i pokazatelja otkriju nedostaci koji mogu da budu uzrokovani:

- nepredviđenim izmjenama ili naknadno utvrđenim greškama u ranije dostavljenim statističkim izvještajima (npr, od strane velikih izvještajnih jedinica), u izvornim administrativnim podacima ili podacima drugih ovlašćenih proizvođača statistike koji se koriste za kompilaciju zvanične statistike;
- nepredviđenim naknadnim pojavljivanjem novih podataka ili podataka značajno boljeg kvaliteta;
- nepredviđenim promjenama u metodologiji (naknadno pojavljivanje novih, značajno boljih metoda ili procedura za kompilaciju rezultata).

3.3.2. Diseminacija statističkih podataka podložnih neplaniranim revizijama

U pravilu, neplanirane revizije objavljuju se u najkraćem mogućem roku na web-stranici Agencije. Objavljeni revidirani podaci uvijek su praćeni jasnim i odgovarajućim objašnjenjima razloga za sprovođenje revizije. U naslovu ili zaglavlju statističkog saopštenja ili publikacije jasno se naznačava da se radi o revidiranim podacima, uz navođenje vremenskog perioda na koji se odnose i oznaku verzije izdanja. Publikacija sadrži i informacije o razlozima provođenja revizije, kao i o njenom uticaju na rezultate.

U izuzetnim slučajevima, kada se analizom utvrdi da izmjene podataka nisu značajnog obima i ne utiču bitno na kvalitet, pravilnu upotrebu i razumijevanje ranije objavljenih podataka, izmijenjeni podaci mogu se objaviti u okviru naredne redovne revizije ili u sklopu sljedećeg izdanja istovrsnih podataka, uz jasnu napomenu da se radi o revidiranim podacima.

4. Učestalost revizije podataka

Učestalost planiranih revizija podataka mora biti pažljivo uravnotežena s potrebom obezbjeđivanja visokog kvaliteta podataka, ali i jednostavnosti njihove upotrebe. Revizije podataka treba provoditi kada su predviđene rokovima objave utvrđenim evropskim ili nacionalnim zakonodavstvom, kao i u slučajevima nepredviđenih poteškoća u procesu obrade i objavljivanja podataka, naročito kada su rezultati zasnovani na nepotpunom obuhvatu i ne pružaju u potpunosti tačne informacije.

5. Analiza revizija

Analiza revizija predstavlja važan alat za proizvođače statističkih podataka jer pruža sveobuhvatan uvid u kvalitet podataka, primijenjenu metodologiju i procese njihove proizvodnje.

Ona značajno doprinosi osiguranju i unapređenju kvaliteta podataka, jer omogućava procjenu pouzdanosti statističkih rezultata. Analiza može ukazati na moguće sistematske greške u procijenjenim rezultatima, kao i na slabosti u procesima prikupljanja i obrade podataka. Uočeni trendovi ili neuobičajena kretanja u revidiranim prethodnim procjenama mogu upućivati na potencijalne probleme u procesu proizvodnje ili procjene statističkih podataka. Zbog toga je od izuzetne važnosti redovno provoditi analize revizija, ne samo osnovnih agregata, već i svih vremenskih serija, s ciljem stalnog unapređenja kvaliteta podataka.

U analizi revizija primjenjuje se skup posebnih indikatora zasnovanih na podacima prikupljenim kroz više ciklusa revizija. Rezultati ovih analiza objavljuju se u standardizovanim metodološkim materijalima, na osnovu kojih korisnici statističkih podataka mogu steći uvid u obim mogućih budućih revizija podataka objavljenih u ranim fazama ciklusa, kao i procijeniti kredibilitet i pouzdanost objavljenih rezultata.

Radi dodatnog unapređenja kvaliteta, potrebno je pratiti dugoročne efekte revizija podataka i o njima redovno izvještavati u izvještajima o kvalitetu statističkih istraživanja.